

УДК378.016:811.11'19/20

О. О. Осова

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ СМАРТ-ОСВІТИ

© Осова О.О., 2018

<http://orcid.org/0000-0001-7316-1196>

У статті на основі аналізу науково-педагогічної літератури представлено досвід та визначено особливості використання технологій навчання іноземних мов студентів в умовах смарт-освіти. З'ясовано, що зміна парадигми розвитку вищої освіти передбачає досягнення нового «еволюційного витку» розвитку інформаційного простору і відкриває нові перспективи навчання – смарт-навчання – гнучкого навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу. Виявлено, що в умовах смарт-освіти значного поширення набули технології навчання іноземних мов (комунікативна, інтенсивна, інтерактивна, особистісно-орієнтована, інформаційно-комунікаційні, технології веб-навчання, смарт-технології тощо), особливістю яких є те, що в основу їх реалізації покладено інтерактивність, комунікативність, інтенсивність, врахування індивідуальних особливостей особистості, інформаційна місткість, автоматизація навчального матеріалу. Серед особливостей запровадження технологій навчання іноземних мов в умовах смарт-освіти визначено їх стрімкий розвиток, розширення можливостей використання в освітньому процесі технологій навчання, що ґрунтуються на взаємодії та обміні досвідом тощо.

Ключові слова: *смарт-освіта, технології навчання, іноземні мови, викладач, студент.*

Осовая О. А. Опыты использования технологий обучения иностранным языкам студентов в условиях смарт-образования

В статье на основе анализа научно-педагогической литературы представлен опыт и определены особенности развития технологий обучения иностранным языкам студентов в условиях смарт-образования. Установлено, что изменение парадигмы развития высшего образования предполагает достижение нового «эволюционного витка» развития информационного пространства и открывает новые перспективы обучения – смарт-обучения – гибкого обучения в интерактивной образовательной среде с помощью контента со всего мира. Выведено, что в условиях смарт-образования широкое распространение получили технологии обучения иностранным языкам (коммуникативная, интенсивная, интерактивная, личностно-ориентированная, информационно-коммуникационные, технологии веб-обучения, смарт-технологии и т.д.), особенностью которых является то, что в основе их реализации лежат интерактивность, коммуникативность,

интенсивность, принятие во внимание индивидуальных особенностей личности, информационная емкость, автоматизация учебного материала. Среди особенностей внедрения технологий обучения иностранным языкам в условиях смарт-образования определены такие, как стремительное развитие, расширение возможностей использования в образовательном процессе, использование технологий обучения, основанных на взаимодействии и обмене опытом и т.п.

Ключевые слова: *смарт-образование, технологии обучения, иностранные языки, преподаватель, студент.*

Osova O. O. Experience of Using the Technologies for Teaching Students Foreign Languages in the Conditions of Smart Education

In the article on the basis of analysis of scientific and pedagogical literature the experience and peculiarities of the development of technologies for teaching students foreign languages in the conditions of smart education are presented and defined. It is ascertained that the change of the paradigm of higher education development implies the achievement of a new 'evolutionary turn' of the development of the information space and opens up new perspectives of learning - smart learning - flexible learning in an interactive educational environment with the help of the content from around the world. It has been educed that in the conditions of smart education the technologies of learning foreign languages (communicative, intensive, interactive, person-oriented, informational and communicational, smart technology, etc.) have become widely used. The peculiarity of these is that the basis of their implementation is interactivity, communicativeness, intensity of personal characteristics of an individual, information capacity, automation of educational material. Retrospective analysis allows to assert that in the conditions of smart education there is a tendency to teaching foreign languages by means of web technologies. In modern higher education institutions their gradual evolution is carried out. Studying the experience of teaching foreign languages makes it possible to point out that at this stage the most common technologies are Web 2.0 (Facebook, YouTube, Twitter, blogs, forums, webinars), which make it possible to create own Internet content.

Among the peculiarities of the development of technologies for teaching foreign languages in the conditions of smart education their rapid development, expanding the opportunities of their using in the educational process, the implementation of learning technologies based on interaction and experience exchange, etc. have been determined.

With regard to the future prospects of studying the problem, efforts should be directed towards studying the experience of implementing foreign language teaching technologies in the conditions of smart education in foreign countries.

Key words: *smart education, learning technologies, foreign languages, teacher, student.*

Постановка проблеми. У зв'язку з у ходженням України до єдиного економічного, політичного, культурного й освітнього простору Європи та розширенням діапазону міжнародної співпраці зростає потреба у фахівцях, які володіють іноземними мовами. Стратегія реформування сучасної іншомовної освіти спрямована на її глобалізацію й модернізацію і передбачає оновлення змісту, форм і методів навчання іноземних мов завдяки впровадженню нових технологій. Практична реалізація цих завдань здійснюється шляхом використання в освітньому процесі дидактичного потенціалу технологій дистанційного, змішаного, мережевого, віртуального та електронного навчання, що стало передумовою розвитку смарт-навчання (Smart-education). Це нова філософія, яку називають «розумним навчанням, воно об'єднує навчальні заклади спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на базі спільних стандартів, узгоджень і технологій» [6]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема застосування технологій навчання є актуальною науково-педагогічною проблемою. Так, у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, таких як В. Євдокимов, М. Кларін, О. Пехота, Л. Петриченко, Г. Пономарьова, О. Попова, І. Прокопенко, Г. Селевко, І. Смолюк, Ф. Янушкевич та ін. висвітлено сутність поняття освітніх технологій навчання. Обґрунтування принципових можливостей використання різних методик і технологій навчання іноземної мови в середній школі, формулювання загальних концептуальних положень стосовно організації навчальної діяльності з іноземної мови, розвиток технологій навчання іноземних мов та способи їх реалізації у шкільній практиці в другій половині ХХ ст. представлено в працях І. Данілович, Н. Єлукіної, Г. Китайгородської, Г. Лозанова, А. Міролюбова, О. Полат, Ф. Рабіновича, Т. Сахарової, А. Рацул, І. Коновальчука та ін. Використанню педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов присвячено праці О. Гончарової, Ю. Жиляєвої, Л. Морської, Є. Полат та ін.

Однак, на сьогодні відсутні дослідження, у яких би було проаналізовано досвід використання технологій навчання іноземних мов у практиці закладів вищої освіти в умовах смарт-освіти.

Мета статті - на основі аналізу науково-педагогічної літератури та стану досліджуваної проблеми в теорії та практиці виявити і проаналізувати досвід

використання технологій навчання іноземних мов та особливості їх запровадження у практиці закладів вищої освіти в умовах смарт-освіти

Виклад основного матеріалу. Останнім часом широке впровадження мобільних обчислювальних пристроїв і доступність бездротових мереж в освітньому просторі значно вплинули на процес організації навчання. Нині спостерігається зміна парадигми розвитку вищої освіти, яка передбачає досягнення нового «еволюційного витку» розвитку інформаційного простору, що сьогодні позначають терміном «Smart Society» – «смарт-суспільство». Як відомо, у смарт-суспільстві технології, які раніше ґрунтувалися на інформації та знаннях, трансформуються в технології, в основу яких покладено взаємодію та обміні досвідом.

Аналітичний огляд літератури з теми дослідження [1-4] дозволяє стверджувати, що педагогічна технологія, яка набула подальшого розвитку в умовах смарт-освіти і найбільшого поширення у закладах вищої освіти у процесі навчання іноземних мов – це комунікативна технологія. Як свідчить вивчення досвіду діяльності викладачів вищих навчальних закладів України [4; 6; 7; 8; 10], у практиці своєї роботи вони переважно використовують методи, що мають комунікативну спрямованість і передбачають суб'єкт-суб'єкту взаємодію учасників освітнього процесу: «Спільний проект», «Синтез думок», «Мозаїка», методи створення ситуацій, наближених до реальних у спілкуванні. Такі методи стимулюють парну співпрацю, роботу в ротаційних трійках, у малих групах і фронтальне включення до процесу обговорення, оцінки чи просто повідомлення навчальної інформації.

Так, викладач німецької мови Л. Карпінєць, вивчаючи тему «Berühmte Leute Deutschlands» пропонує студентам вправу «мозаїка». Для цього вона готує матеріал з теми для членів «домашніх груп». Вони опрацьовують дану інформацію вдома, користуючись посиланнями на інтернет-джерела. На занятті члени «домашньої групи» діляться своєю інформацією з іншими студентами, що об'єднуються в «експертні групи». Для перевірки розуміння і засвоєння матеріалу, студентам пропонуються спеціально розроблені завдання та запитання [5].

Безперечний інтерес для розкриття комунікативної технології навчання іноземної мови має досвід Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Так, лекційні та семінарські заняття в зазначеному закладі вищої освіти

передбачають активне засвоєння матеріалу під час обговорення найважливіших суперечливих проблем та дискусій, до яких спонукає лектор, використовуючи зазначений метод. Пошук істини у процесі заняття відбувається шляхом вільного обміну думками, що дозволяє кожному учаснику дискусії критично оцінювати як свій погляд, так і погляд опонентів на порушену проблему. На лекційних заняттях часто використовуються також прийом «сократівського діалогу або бесіди» (Socratic method або debate), за допомогою якого з'ясовується істина шляхом полеміки. Лектор за допомогою запитань підводить студентів до потрібних висновків, раніше для них невідомих [3].

Серед інших комунікативних методів навчання, що характерні для практики навчання іноземних мов студентів сучасних закладів вищої освіти варто відмітити методи «Карусель», «Прес», «Займи позицію», «Ралі з читання», «Карта думок» (mindmap), «Гаряче крісло», «Мозковий штурм» тощо[2; 4; 8; 9].

У контексті досліджуваної проблеми варто відмітити, що запровадження комунікативних технологій навчання іноземних мов в умовах смарт-освіти надає можливість студентам формувати власну особистість як смарт-людини, розвивати свій творчий потенціал у процесі пошуку, аналізу інформації та активного обговорення проблем в режимі реального часу.

Нові й безмежні можливості у вивченні іноземних мов надають мультимедійні технології. Зазначимо, що у XXI ст. освітньому процесі вищої школи спостерігається відхід від мультимедійних презентацій у вигляді слайд-шоу, розроблених у програмних пакетах Microsoft PowerPoint чи Macromedia Flash на користь інтерактивних технологій, що передбачає використання нової форми викладу навчального матеріалу. Використання мультимедійної дошки як одного з основних компонентів Smart-технологій, зокрема застосування проекційної техніки в поєднанні з аудіо- і відеозасобами, дає можливість у процесі навчання іноземної мови демонструвати відеодовідкові матеріали; під час аналізу інформації – матеріал електронних підручників, створювати й відтворювати програмні продукти, основною характерною межею яких, з погляду навчальних технологій, є інтерактивна наочність – ефект занурення в навчальне програмне середовище і взаємодії з нею. У такий спосіб реалізуються дидактичні принципи наочності, доступності та систематичності [6].

Програмні продукти, що використовуються в практиці закладів вищої освіти України, або освітні електронні ресурси з іноземної мови можна умовно поділити на такі групи відповідно до їхнього змісту й функціонального призначення: 1) інформаційно-довідкові матеріали (енциклопедії, довідники, словники, журнали, газети, альманахи); 2) електронні книги для читання; 3) відеофільми, відокліпи та відеороліки на You Tube; 4) електронні бібліотеки та репозитарії; 5) методичні матеріали на електронних носіях (плани семінарських і практичних занять, плани-конспекти лекцій, методичні рекомендації з навчання аспектів мови і видів мовленнєвої діяльності, тести й інші контрольні-вимірювальні матеріали); 6) інтернет-ресурси; 7) комбіновані електронні засоби навчання (навчальні програми, електронні підручники, збірки вправ і розвивальні ігри); 8) навчально-методичні програмні засоби для супроводу лекцій (демонстраційні матеріали, презентації, проекти, комп'ютерні розробки до семінарських і практичних занять тощо), створені викладачами для конкретного заняття [5; 7].

Як свідчить проведене дослідження, у практиці сучасних закладів вищої освіти популярними і доступними є комп'ютерні навчальні програми. Розглянемо досвід роботи з комп'ютерними навчальними програмами на заняттях іноземної мови у закладах вищої освіти Львова. Так, викладач М. Коваль пропонує використовувати навчальні комп'ютерні програми у процесі викладання дисциплін «Іноземна мова», «Ділова іноземна мова», як в аудиторії, так і для самостійної роботи. Наприклад, електронна система тестування «Колоквіум» дозволяє скласти тестовий матеріал з урахуванням навчальної програми дисципліни, рівня володіння іноземною мовою студентів. Система дистанційного навчання «Прометей», яку також використовує викладач, включає навчальний матеріал з англійської, німецької та французької мов, розроблений викладачами кафедри. Зазначена програма містить діалоги, паралельні тексти, словники до оригіналу, вправи на закріплення навчального матеріалу, який укладено з урахуванням усіх етапів оволодіння іноземною мовою. Для самостійної роботи в залежності від рівня володіння мовою, індивідуальних особливостей студентів викладачі рекомендують використовувати такі навчальні комп'ютерні програми, як Languagein Use 24/7; Q Dictionary; F Vords; EZ Memo Booster; Exerciser, (iPod, iPhone, iPad) Cambridge University Press (<http://store.apple.com/uk>) тощо. Вони включають

IELTS 7 Trainer; English Grammar in Use. Tests; English Grammar in Use. Activities; Essential Grammar in Use тощо [5; 7].

Використовуючи комп'ютерні навчальні програми у процесі викладання іноземних мов, педагоги Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського наголошують на їх перевагах у порівнянні з традиційними методами навчання. Як зазначає викладач англійської мови О. Олійник, вони дозволяють тренувати різні види мовної діяльності і сполучити їх у різних комбінаціях, допомагають усвідомити мовні явища, сформувати лінгвістичні здібності, створити комунікативні ситуації, а також забезпечують можливість реалізації індивідуального підходу й інтенсифікації самостійної роботи студентів. Викладач у своїй педагогічній діяльності використовує наступні навчальні комп'ютерні програми: «Tripleplayplus in English», «English in holidays», «English Gold» та інші [10].

Новим напрямом загальної дидактики і часткової методики та технологій навчання іноземних мов стало використання кібернетичного простору у смарт-навчанні. Як відомо, одним із найбільш революційних досягнень за останні десятиліття, що значно вплинуло на освітній процес у всьому світі, стало створення всесвітньої комп'ютерної мережі, що одержала назву Інтернет. Як інформаційна система, Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може містити: електронну пошту (e-mail); можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на Web-сервері; доступ до інформаційних ресурсів: довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek, UltraSmart, LookSmart, Galaxy); пошукові системи (Alta Vista, HotBob, OpenText, WebCrawler, Excite); спілкування в мережі (Chat). Ці ресурси, як свідчить проведене дослідження, активно використовуються у вищих навчальних закладах у процесі навчання іноземних мов [8; 9; 10].

Аналіз сучасного досвіду закладів вищої освіти України дозволяє стверджувати, що в умовах смарт-освіти спостерігається тенденція до навчання іноземних мов засобами веб-технологій. У практиці вищої школи здійснюється поступова їх еволюція. Вивчення досвіду викладання іноземних мов дає можливість зазначити, що на даному етапі найбільш поширеними є технології Web 2.0 (Facebook, YouTube, Twitter, блоги, форуми, вебінари), які уможливають створення власного інтернет-контенту.

Безперечний інтерес, на нашу думку, має досвід використання блог-технологій (або веб-журналів) викладачами Г. Драненко, Д. Руснак у навчанні французької мови (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича). У даному випадку персональний блог викладача слугує інтерактивною платформою для реалізації методичних цілей навчання іноземної мови [4]. Сторінки блогу презентовано такими рубриками: навчальні дисципліни; наукова робота студентів; навчально-методичні поради; виховна робота; організаційні питання та повідомлення. Аналітичний огляд матеріалів, розміщених на сторінках блогу, дає підстави стверджувати, що він спрямований на полегшення організації самостійної роботи студентів у процесі опанування мовних та мовленнєвих явищ, про що свідчить наявність гіпертекстових посилань на різноманітні інтернет-словники та електронні енциклопедії. Крім того, блог містить поради з аналізу художнього тексту – вправу, які виконуються студентом протягом трьох років навчання на заняттях з основної мови.

Отже, функціональність блогу забезпечує реалізацію методичних принципів комунікативності, ефективне керування самостійною роботою студентів у позааудиторний час, уможливорює організацію роботи над удосконаленням іншомовної комунікативної компетенції у різних видах мовленнєвої діяльності, забезпечуючи при цьому кожному студентові індивідуальну траєкторію учіння.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що сучасні заклади вищої освіти презентують корисний досвід використання технологій навчання іноземних мов в умовах смарт-освіти є, який характеризується їх стрімким розвитком. Це у свою чергу розширює можливості їх використання в освітньому процесі. З'ясовано, що технології, які раніше ґрунтувалися на інформації та знаннях, трансформуються в інноваційні технології, що ґрунтуються на взаємодії та обміні досвідом, зокрема смарт-технології, що перетворюють складну працю здобуття знань на «розумну», здійснюючи інноваційні зміни в стратегії педагогічного управління цим процесом.

Особливістю зазначених технологій є те, що в основу їх запровадження покладено комунікативність, інтенсивність, врахування індивідуальних психологічних особливостей студентів, привабливість для слухачів на усіх

етапах навчання, велику інформаційну місткість (що дає можливість подати мовну модель у різному контексті та в різних комунікативних ситуаціях), автоматизацію навчального матеріалу, а також безперервність навчання та створення єдиного освітнього інформаційного простору.

Що стосується подальших перспектив дослідження проблеми, то зусилля слід спрямувати у напрямку вивчення досвіду реалізації технологій навчання іноземних мов в умовах смарт-освіти в зарубіжних країнах.

Література

1. Барбина Е. С. Формирование педагогического мастерства в системе непрерывного педагогического образования: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 1997. 479 с.
2. Баханов К. Що ж таке технологія навчання? *Шлях освіти*, 1999. № 3. 24 с.
3. Глушок Л. М. Форми організації навчання в процесі вивчення курсу «Теорія і практика перекладу». *Сучасні технології викладання англійської мови та інтерпретації текстів світової літератури, романо-германських мов*: матер. І Всеукр. науково-практ. заочної Інтернет-конференції з міжнародною участю. URL: naub.oa.edu.ua/category/conf/i-itconf.
4. Драненко Г. Ф. Дидактичні властивості блогу в організації навчання французької мови студентів. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2016, Вип. 22. С. 217-223.
5. Карпінець Л. Використання інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій у навчанні іноземних мов як передумова розвитку творчої особистості. *Молодь і ринок*. №6 (89), 2012. С.118-122.
6. Корсунська Л. М. Корейська концепція smart-освіти: загальне навчання, цифрові підручники і smart-школи. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. № 11. С. 77–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_11_17.
7. Коваль М., Шуневич Б. Електронне дистанційне і комбіноване навчання у Львівських вищих освітніх закладах. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2006. № 1. С. 199–203.
8. Лазаренко В., Шамсідінов А. Використання сучасних засобів інформаційно-комунікативних технологій у процесі викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Сучасні технології викладання англійської мови*

та інтерпретації текстів світової літератури, романо-германських мов: матер. І Всеукр. науково-практ. заочної Інтернет-конференції з міжнародною участю. URL: <http://naub.oe.edu.ua/category/conf/i-itconf>.

9. Москвская Н. Л. Изучение иностранного языка на основе группового консультирования. *Язык и образование в диалоге культур*: матер.44 науч.-метод. конф. преподавателей и студентов. Севастополь, 2000. С. 139–144.

10. Олійник О.В. Інноваційний підхід до застосування інформаційних технологій на заняттях з англійської мови. *Наукові праці. Педагогіка*. 2012. Вип. 197. Том 209. С. 22-25.

References

1. Barbina E. S. Formirovanie pedagogicheskogo masterstva v sisteme nepreryvnogo pedagogicheskogo obrazovaniya: dis. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. K., 1997. 479 s.

2. Bakhanov K. Shcho zh take tekhnolohiia navchannia? Shliakh osvity, 1999. № 3. 24 s.

3. Hlushok L. M. Formy orhanizatsii navchannia v protsesi vyvchennia kursu «Teoriia i praktyka perekladu». Cuchasni tekhnolohii vykladannia anhliiskoi movy ta interpretatsii tekstiv svitovoi literatury, romano-hermanskykh mov: mater. I Vseukr. naukovoprakt. zaочноi Internet-konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. URL: naub.oa.edu.ua/category/conf/i-itconf.

4. Dranenko H. F. Dydaktychni vlastyivosti blohu v orhanizatsii navchannia frantsuzskoi movy studentiv. Visnyk KNLU. Seriia Pedahohika ta psykholohiia. 2016, Vyp. 22. S. 217-223.

5. Karpinets L. Vykorystannia interaktyvnykh ta informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii u navchanni inozemnykh mov yak peredumova rozvytku tvorchoi osobystosti. Molod i rynek. №6 (89), 2012. S.118-122.

6. Korsunska L. M. Koreiska kontseptsiiia smart-osvity: zahalne navchannia, tsyfrovi pidruchnyky i smart-shkoly. Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. 2013. № 11. S. 77–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_11_17.

7. Koval M., Shunevych B. Elektronne dystantsiine i kombinovane navchannia u Lvivskykh vyshchykh osvitynikh zakladykh. Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity. 2006. № 1. S. 199–203.

8. Lazarenko V., Shamsitdinov A. Vykorystannia suchasnykh zasobiv informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii u protsesi vykladannia inozemnykh mov

u vyshchych navchalnykh zakladakh. Cuchasni tekhnolohii vykladannia anhliiskoi movy ta interpretatsii tekstiv svitovoi literatury, romano-hermanskykh mov: mater. I Vseukr. naukovo-prakt. zaochnoi Internet-konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. URL: <http://naub.oe.edu.ua/category/conf/i-itconf>.

9. Moskovskaya N. L. Izuchenie inostrannogoyazyka na osnove gruppovogo konsul'tirovaniya. YAzyk i obrazovanie v dialoge kul'tur: mater.44 nauch.-metod. konf. prepodavatelej i studentov. Sevastopol', 2000. S. 139–144.

10. Oliinyk O.V. Innovatsiinyi pidkhid do zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii na zaniattiakh z anhliiskoi movy. Naukovi pratsi. Pedahohika. 2012. Vyp. 197. Tom 209. S. 22-25.